Q. D. B. V.

DISSERTATIO MEDICA INAVGVRALIS
DE

IPECACVANHA AMERICANA, ET GERMANICA,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO

GVILIELMO HENRICO,

DVCE SAXONIÆ, IVLIACI, CLIVIÆ AC MONTIVM, ANGARIÆ ET WESTPHALIÆ, & reliqua,

PRÆSIDE

GEORGIO VVOLFFGANGO VVEDELIO,

HEREDITARIO in Schwartza/

MEDICINÆ DOCTORE, COMITE PALATINO CÆSAREO, CONSILIARIO ET ARCHIATRO DVCALI SAXONICO, THEORETICES PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO,

Patrono & Præceptore omni pietatis cultu honorando;

PRO LICENTIA

Summos in arte medica honores, Inſignia & Priuilegia Doctoralia MORE MAIORVM, rite capeſſendi,

PVBLICÆ ERVDITORVM DISQVISITIONI EXPOSITA

a

IOHANNE LAVRENTIO LEINCKER, Noribergenſ

IN AVDITORIO MAIORI,

Horis ante- & pomeridianis conſuetis, A. D. 9 April. A. C. M DCCV.

JENÆ, LITTERIS CHRISTOPH. KREBSII.

ILLVSTRIS
REIPVBLICÆ
NORICÆ
GENEROSISSIMIS
DVVM-VIRIS,
TRIVM-VIRIS,
SEPTEM-VIRIS,
CONSVLIBVS
&
SCABINIS,
SENATVI SANCTIS-
SIMO VNIVERSO.

* * *

Dii Reipublicæ Noricæ Tutelares!

VIRI,

Fumoſis imaginibus Illuſtres,

Propriæ Splendoribus virtutis Generoſi,

Conſiliorum gravitate

integritate Judicii

Sapientiæ ſoliditate

admirandi:

Toga Sagoqve pariter venerabiles,

igne Pietatis ſplendidi

lance Æqvitatis incorrupti

robore Conſtantiæ immoti,

Civium & Subditorum Veſtrorum

Cultus, Amor, Studium, Deliciæ,

Domini ac Mæcenates mei meis præconiis

Superiores, meliores!

VOBIS

VOBIS, qvicqvid hic eſt
aut Induſtriæ aut Eruditionis
aut Fidei aut Experientiæ,
Sacrum eſto!
VOBIS, dum portum attigit meorum navis
ſtudiorum,
eruditæ navigationis rationes hic, tanqvam
merces, exponuntur:
Veſtræ Reip. commodis meti, qvicqvid hic dili-
gentiæ ſatum fuerat, optamus.
Non hoc qvidem aut mole aut precio dignum
VOBIS eſt anathema;
Sincerum tamen pia fide & recto cultu Nominis
veſtri donarium hoc
Serenis recipi animis
benignis adſpici oculis
æqvis adſeri manibus
forti protegi umbraculo
Optat, petit, ſperat, confidit.

Ita

Ita Vos, digno *Patriæ* incremento
egregio *Veſtris* ornamento
perpetuæ VOBIS gloriæ
certæ Civibus ſaluti
benigno mihi Patrocinio,

DEVS

evehat, illuſtret, firmet, conſecret, conſervet.

Hæc conceptis vovens verbis
paginas has & ſe

D. D. D.

Joh. Laurent. Leincker
Med. D.

PRÆFAMEN.

Concinne *C. Plinius l. 8. epiſt. 20.* ita natura comparatum eſt, *ait*, vt proximorum incurioſi longinqua ſectemur; ſeu quod omnium rerum cupido langueſcit, cum facilis occaſio eſt, ſeu quod differimus, tanquam ſæpe viſuri, quod videre datur, quoties velis cernere.

Aſt vti veriſſimum hoc eſt, & non raro vitio vertendum, ſi aliunde haurias aquam, meliori in proprio fonte reperiunda; ita naturæ miniſtros medicos decet, & patria luſtrare dona, & peregrina ſectari, ex vtrisque Dei O. M. maieſtatem venerari, & humano generi ſalutarem opem venari.

Conſultum hinc omnino & neceſſarium, & domi eſſe curioſum, & aliunde aſportata non negligere, ſed examinare & ſeligere. Nondum exhauſta eſt botanica in noſtris oris, quin noua aliqua quærentibus obuient. Sufficiat in exempli vicem vel vnicam *plantaginem gramineam flore ſulphureo* nominare, plurimis, ſi non omnibus quaſi, inuiſam, & copioſe tamen & ſponte luxuriantem.

Longe maxime vero adaucta eſt ſupellex botanica & medica poſt, quam per celeberrimorum virorum curas inſtitutaque commercia, exoticorum additione, & vtilium & iucundorum, admirandorum ſingulorum, quotidie apud nos increſcit catalogorum moles.

Inſtar omnium iam ſit IPECACVANHA Americana, cuius radix decantatiſſima adeo illexit Europæorum animos, vt aſportari cœperit magis, & in vſum vocari, imo caput erigere & aliis contra applauſum mereri.

Hanc itaque dum Speciminis Inauguralis loco delibandam ſumſimus intimius, diuinum imploramus numen, vt id eueniat feliciter!

CAPVT I.

Ipecacuanhæ hiſtoria & ſpecies.

VT alia, ita etiam medicamenta non omnia vnam eandemque experiuntur fortunam. Alia præ inuidia cum ſuo moriuntur auctore, alia noxia futura mature in prima ſuffocantur herba, qualis erat planta hæmagoga a *Galeno* memorata. Non parum vero vbiuis refert, quem Auctorem habeant, imo & quem patronum, vel præconem.

Valet id tum in aliis, vt in anatomicis ipſis, vbi de inuentionis gloria ſæpe certamen eſt non leue, & tamen hoc non obſtante non emicat illa gloria longius, ſed tranſitoria eſt, non ferens ſemper ætatem. Factum id fuit circa chirurgiam infuſoriam, aliaque. Habent ſe iſta ſæpe inſtar aſtrorum, & in cœlo conſpicuorum phænomenorum: quædam in principio admiramur vel nouitatis ſpecie, hinc quando fatiſcunt vel exſpirant, obliuioni traduntur, non comparentia amplius.

Seor-

Seorſim cum verſemur circa noua ſimplicia, maxime ex nouo orbe allata, vel alioqui incognita, quædam a medicis ſolidioribus in forum producuntur, plurima a mercatoribus. Non omnia idem experiuntur fatum. Nouitate abblandiuntur, raritatis iure amantur, ſæpius vero, quam quod viſum oblectent, nihil commodi nobis præſtant, & illorum poſſeſſio vix alia felicitate beat poſſeſſores ſuos, niſi ſola hac laude, qua poſſidere rem illam dicuntur. Alia vero vtilitatis quoque inexhauſtæ laudem amœno nouitatis ſuæ titulo iunctam habent, qua maxime ſeſe commendant, vnde medicorum in ſpecie, ſi non & aliorum, induſtria curioſe conquiruntur, interque arcana eorum religioſe cuſtodiuntur.

Cum ergo ab vtili æſtimanda hæc talia veniant vnice, arduum eſt & rarum contingens quaſi, vt in claſſicum vſum cedant, vt officinalium ordini honorifico & ſalutari aſſocientur. Imo, vt alias quoque in capeſſendis honoribus mora opus eſt, ita ex alio loculo ipſa circulatio ſanginis, olim & in nomine & in re notiſſima, cum velut ex orco reuocata eſſet ab *Harueo*, plurimos offendit aduerſarios, prius, quam in ſcholis medicis reciperetur. Nec prius id factum fuit, quam *Walæus*, *Bartholinus*, *Rolfincius*, *Conringius* ſuis votis faſtigium ipſi præcipuum fœnerarentur.

Gialapæ radix ante centum hosce annos iam innotuerat, a *Fonſeca* Luſitano cum laude & viribus memorata *tom. I. conſult. 11. p. 97.* nobilitata vero demum pluribus annis poſt, Rolfincianis præcipue experimentis, interque præcipua merita eſt reponi purgantia.

Lapis porci ſpinoſi dicti, ab eodem *Fonſeca* iam con-

tra colicum dolorem commendatus in infuſo, *Tom. II. conſ. 81. p. 472.* noſtra demum ætate nouum ſplendorem per experimenta recentiora indeptus eſt. Fatendum tamen hoc quoque, quod non cuiusuis ſit experimenta facere, ob raritatem, ob pretium, ob alia, vt hæc & ſimilia inter deſiderata potius medica reponi mereantur ſæpe, quam inter experimenta, & reliqua pharmaceutica præſidia. Idem obtigit quoque Ipecacuanhæ ſuo loco.

Primum & præcipuum nomen eſt IPECACVANHA, id enim merito ſequimur, quamuis Ipecacoanham vocet *Marcgrauius*, alii hypecacuannam, Ipecuanham, & aliis ſimilibus alii paſſim, ſine & cum aſpiratione.

Barbarum id quidem eſt nobis, ſed ſi quæ lingua naturalis, quam vocant, detur, aut potius ex viribus de nominis ratione augurandum fuerit, videtur ſonare idem, quaſi dicas, ſiſtens alui fluxus. Sin ad Græcanicam quandam analogiam reſpicere velimus, maxime illi quadrat ὑπήκοον, *hypecoum Dioſcoridis*, & veterum aliorum, idque tanto magis huic noſtræ aſſignari poſſet, quanto obſcurius illud eſt, & hodie minus vel cognitum apud nos, vel in vſu.

Ad hunc ſenſum hypecoum hoc, idem audiens ac obſequum, obediens, notauerit medicamentum expertum, cui fidere poſſis in demandata ſibi prouincia. Vtut enim non abſolute dici poſſit remedio, verbis *Helmontii*: Vade tu ad talem venam, & ad iſtum locum; nihilominus tamen actiones ſpecificorum ſunt determinatæ, ſub directorio Archei, & certo ſenſu id verum eſt omnino. Sic cantharidum acrimonia volatilis ad veſicam terminatur, purgantium vis ad inteſtina, opii virtus ad cerebri poros reſultat.

Pri-

Primus, quod ſciamus, & plantæ huius nomen, & ipſius iconem vſumque & doſin publice edidit *Guilielmus Piſo*, & quidem gemino libro. Prior eſt *Hiſtoria Naturalis Braſiliæ, Amſtelodam. 1648.* eiusque *lib. 4. de facultat. ſimplic. cap. 65. p. 101.* quod integrum iisdem verbis transtulit & repetiit latius Altero *de Indiæ vtriusque re naturali & medica l. 4. c. 53. p. 231.* & alibi paſſim eius meminit, vel hoc nomine famam immortalem meritus.

Longum foret illa huc ſingula tranſcribere, quæ ſuis loculis delibabimus; non poſſumus tamen non locum vnum, ſaltim primum, eumque inſtar omnium, vbi illum non quæras locatum, ex *l. c. lib. 2. p. 20.* excerpere: Cum res medica, *inquit*, fere hic (in Braſilia) abſoluatur meris vegetabilibus, quorum copia facile inopiam mineralium compenſat, vomitoria plurima in vſu ſunt. Sed ceteris facile palmam præripiunt celebres illæ radices Ipecacuanhæ. Ad has primum refugium capiunt omnes pariter incolæ, vtpote tutiſſimas ad exturbandum, ſiue aſſumtum venenum, ſiue cacochymicam ſaburram, circa præcordia hærentem. Præ ceteris autem reuulſionis gratia exhibentur, contra fluxus ventris, nimium in Indiis familiares. Pluribus encomiis hanc eximiam panaceam extollerem; ſed vereor, ne Satyricus quispiam id de mea Ipecacuanha, quod tempore Catonis de braſſica nimium laudata dixit: Braſſica dia Catonis. Hactenus ille.

Secutus eundem fuit coætaneus *Georg. Marcgrauius Hiſt. Plantar. libr. 1. c. 9. p. 17.* laudandus itidem in ſequentibus. Hinc vero per plures annos veluti latuit incognita. Sicuti vero virtus ſemel emicans latere neſcit; ita per

vi-

vicinos Luſitanos, per curioſos Belgas, & ſi non medicos, tamen alios quoque rerum gnaros, in lucem miſſa eſt denuo, quandoquidem circa annum M DC LXXXIV. circiter a ſeplaſiariis horum curam gerentibus, & curioſitati aliorum ſatisfacturis, ſpeciatim vni alterique medicorum mittebatur, cum adiuncta ſchedula huius commatis:

Radix auri vil bequenli iſt eine rare Wurtzel/ſo aus noua Spania per Cadix und Sicilien gebracht wird/ und allda in groſſen æſtim: wird für unterſchiedliche Kranckheiten gebraucht/ inſonderheit ein excellent und approbirtes Mittel für die rothe Ruhr/ oder dyſenteriam; wird gemeiniglich gebraucht des Morgens/ und iſt deren Würckung daß es macht vomiren und treibet den Urin. Für eine ſtarcke Perſohn pulveriſiret eine drachma, ſo aber der Patiente ſchwacher Natur/ eine halbe drachma; Kindern nach advenant weniger; und iſt der Gebrauch in Spanien folgender:

℞. *rad. auri vil bequenli pulu.* ʒj.
gran. maſtich. pulu. ℈j.
▽. *portulac.* ℥iij.
M. F. potus pro dyſenteria.

Huius proinde *D. Præſes* in Diſſertatione quadam de Dyſenteria Anno M DC LXXXVII. habita, paucis his mentionem fecit, reſeruatis, quæ vlterius dicenda fuerunt, in præſens. Cum enim ad experimenta capienda ſufficienti quantitate, (verba ſunt Diſſertationis iſtius,) tunc temporis nondum ſuppeteret, neque occaſio ipſa quotannis ſe offerat dyſenteriam curandi, illius ſaltim tunc meminiſſe ſuffecit.

Ceterum, quod ad nomen hoc, quo in MSto illo ſigni-

ſignificabatur, attinet, eodem ſine dubio iure radix *auri* vocata eſt, quo Gallis adhuc hodie *mine d'or* audit, eo quod præcipue ſuper auri mineras, non tamen niſi diffuſiſſima raritate diſperſa, creſcere deprehendatur, (ita olim putabatur,) vt vix duodecim eiusdem per anni totius ſpatium conquirendis libris ſufficiat collectioni maxima ſedulitate intentus; vel potius ob virtutes auro contra æſtimandas.

Quid vero voces *vil bequenli* ſibi velint, explicare arduum fuit primitus; nunc vero facilius longe ex legibus criticis, poſt, quam hactenus innotuit, Luſitanis illam audire *Bequiuli*. Cum enim id ſcriptum non eſſet æque a medico, vel deſcriptum potius, vix dubitandum videtur, legendum fuiſſe, & ſic emendandum: radix *auri, vel bequiuli*, ſiquidem particula *vel* facile ob literarum minus gnari ſcriptoris incuriam in *vil* transmutari potuit, vti pro ignoto ſimiliter, *bequiuli*, exprimi & ſcribi *bequenli*. Vt adeo lectio hæc genuina haberi poſſit iam & reſtituta.

Memorandum hic reſtat aliud adhuc nomen, ſub quo Hiſpanis venit hæc radix, *Cipo* vel *Sipo de Cameras*, quo talis innuitur radix, quæ fluxum coërcet, prout ex ſcito cuiusdam linguarum peritiſſimi id comperimus. Ita vero ſcribit ille: Le mot espagnol *Sipo* veut dire les entraues, que l'on met aux priſonniers, ou *ſpeciem vinculi*, & Cameras déuoyement ou *fluxum*, de ſorte, que ſi c'eſt vne herbe, vne racine, ou vne plante, il faut neceſſairement, qu'elle ait vne qualité aſtringente. Hactenus ille, cuius ſane explicatio egregie huc quadrat.

Neque abludit ab hoc, ſed confirmat potius, ſi putemus vocem hanc Hiſpanicam *ſipo* idem notare ac in Italica *ſiepa* vel *ſiepe*, quæ ſepem Latinis denotat, Germanice

einen Zaun/ Gehäge/ qua via elabendi præcluditur. Poſſumus enim inde manifeſto metaphoram colligere, vt denotetur hoc ipſo remora quæcunque, & hoc loco alui fluxus.

Ab illo tempore ſiluere iterum eius encomia, donec in Gallia increbeſcerent egregia occaſione, quando ibidem a mercatore Gallo, *Grenier* dicto, ex Hiſpania Lutetias Pariſiorum centum & quinquaginta libræ radicum harum allatæ fuerunt, diuiſa cum medico *Hadriano Heluetio* commendandi & adhibendi illam gloria, inter quos poſtmodum diſſidium interceſſit de lucro inde hauſto. De hoc legi meretur ſummi viri *Gudefridi Guilielmi Leibnitii Relatio ad inclytam Societatem Leopoldinam Naturæ curioſorum de nouo antidyſenterico Americano*, magnis ſucceſſibus comprobato, editioni ſecundæ Martini Liſteri ſex exercit. medicinal. appenſa, M DC XCVI.

Inde vero vbertim de eadem ſcripſit *Pometus, Hiſtoire de Drogues part. 1. l. 2. c. 1. p. 45.* & in *appendice.* Seorſim vero quoque Nobiliſſ. D. *Valentini* tum in peculiari erudita diſſertatione, tum in *Muſeo Muſeorum lib. II. ſect. 2. cap. 1. pag. 147.* de ea optime egit. Quin & ad genus plantarum certum relata, & apud *Raium Hiſtoriæ Plantar. Tom. I. l. 13. c. 17. p. 669.* & *Tom. III. l. 12. p. 350.* illuſtrata eſt. Nihil ergo iam reſtat, quam vt communi ſenatus conſulto officinalibus aliis plantis iungatur, vti id primus, quantum conſtat, fecit *Ludovic. Penicher*, Pharmacopœorum Pariſienſium præfectus, in *Collectan. pharmaceuticis* 1695. editis, vbi *claſſ. I. p. 9.* in materia medica Ipecacuanha radix memoratur.

Patriam quod attinet, quotquot de illa primitus ſcripſere,

pſere, eandem ipſi aſſignant Braſiliam, florentiſſimam Americæ ſeptentrionalis regionem, terram diuitiarum pariter ac omnis generis plantarum, tam medicamentoſa qualitate ſalutarium, quam formæ ſolum elegantia & raritate æſtimandarum, fertiliſſimam. Vnicum exempli loco ſit, in mechanicorum operariorum commoda vtiliſſimum, pro tingendis eleganti rubedine rebus, lignum Braſilienſe, officinis quoque noſtris familiare. Illic ad fluuium (ſi *Pometi* effato credamus,) Rio de Genecyro Hiſpanis dictum primario naſci viſitur, licet ſpecialis ille locus non abſolute Ipecacuanhæ proprius prædicari poſſit, cum differentes inter ſe ſpecies diuerſum quoque natale ſolum ſibi vendicent. Braſilia interim ſeorſim patria eſt, quæ præclarum hunc benigne nobis largitur theſaurum, ſiquidem Belgarum cura & Luſitanorum, qui commerciorum iure radicem poſſident, facile ad lares noſtros poteſt pertingere.

Vtut vero primi inuentores fuerint Braſilienſes, non improbabile tamen eſt, eandem & aliis in prouinciis Americanis creſcere, vti ſane *Grenier* ex Peruuia afferri ſcribit. Idem de noua Hiſpania & forte aliis licet aſſerere quoque.

Prius, quam hinc progrediamur, & illud notabile eſt, velut remouenda a notione genuina æquiuocatione, Ipecacuanham aliam eſſe improprie, aliam proprie dictam. Enimuero, teſte *Piſone lib. 4. Hiſt. nat. & med. c. 53. p. 232.* Caa-apiæ quoque radix, eiusdem fere cum Ipecacuanha præſtantiæ & efficaciæ, Ipecacuanha abuſiue a quibusdam appellatur. Cuius vicem licet in vomitu ciendo, & alui profluuio compeſcendo, egregie ſuppleat; attamen cum nobis ſit incognita adhuc, *κατ᾽ ἄρσιν*, ſatis

fuerit illam meminiſſe, & remouere tantiſper, ſeu vt differentem iudicare, adeoque ab eadem Ipecacuanham diſtinguere, vt meretur.

Cumque in omni quaſi materiæ medicæ ſelectu id requiratur, addendum & illud eſt, ad omne dubium & falſationem (ſuccedanea, quid pro quo vocant, etiam a priori,) tollendam, a ſeplaſiariis aliquando Ipecacuanham deſiderantibus fuiſſe eius loco miſſam & ſubſtitutam, ſub prætenſo genuino nomine, falſam rem, ſerpentariam Virginianam, quam aſarum Virginianum vocat *Pharmacopœia Londinenſis*. Hæc vero cum toto cœlo differat, ceteroqui & ſuo loco medicamentum laude digniſſimum, omnino nullatenus cum Ipecacuanha eſt confundenda, ſed ſuo loco relinquenda.

Quandoquidem ergo de Ipecacuanha vera & proprie dicta vnice ſit ſermo, remotis reliquis, de huius ſpeciebus & differentiis agendum venit porro, tanquam ordine genuino & naturali.

Primitus, auctore *Piſone*, duæ tantum ſpecies fuere nominatæ, diſtinctione a radice eiusque colore petita, *fuſca*, ipſi ſecundo loco, & *alba* primo propoſita, vtraque Braſiliæ Americanæ debita. Jure vero merito tertia addita eſt a *Pometo*, eaque primo loco, vtrisque dictis ſuo modo anteponenda, quas hinc eodem ordine recenſere nobis integrum & conceſſum erit, non ſine ratione congrua.

Enimuero de prima, ſi illius verbis vti licet (*Piſoni* ipſi indicta,) ita infit in appendice, tanquam poſterioribus cogitationibus, verſo Gallico idiomate in Latinum: Tres ſpecies Ipecacuanhæ aſportantur ex America: *gri-*

ſea,

ſca, ſeu cinerea, *ſubnigricans*, & *alba*. Griſea venit ex Peru, & nos illam accipimus e Gadi. Hiſpani appellant Bexugillo, quod Galli pronunciant Becouguille.

Sed vti Pometus lucem fœnerat deſcriptioni Piſonis, ipſeque ſuis præmiſſis: ita & ipſi commentarii vice quædam addi merentur, partim ex rei ipſius ſcrutinio, partim aliorum acceſſione. Occaſionem huic præbet laudatum nomen radicis, ſeu herbæ in genere. Sane dum beguquella, ſpecacuanha, cagoſanga, beculo, belocul o, & fabuloſo nomine, iam tacto, mine d or ab ipſomet audire refertur, certi argumenti hoc præbet locum: Quæcunque plantæ pluribus gaudent nominibus, plures obtinuere amatores, curioſos, illas in vſum trahentes, vel minimum tractantes; vt celebritas vel inde emicet & pluralitas ipſa, ſeu diuerſitas locorum, vbi vel creſcit, vel exportatur aliorſum, vel vocatur in vſum.

Commode huc quadrat nomen Bexugillo. Niſi enim nos omnia fallunt, vel idem eſt hoc ipſum, vel diminutiuum a Bexugo dictum. Vbicunque vero & nominis, & rei, & loci, concurrit conformitas, quis dubitet de identitate, ſeu vnam eandemque eſſe hoc loco radicem purgantem, ſeu ἄνω, ſeu κάτω;

Audiatur *Carolus Cluſius*, qui in *Nicol. Monardis ſimplic. medic. Hiſt. cap.* 51. quod eſt de mechoacanna *p. m.* 340. cum mentionem feciſſet radicum Quimbayæ purgantium, ſubdit: Illis forſitan ſimiles erunt, quas ad me Diepa mittebat doctiſſimus vir Godofredus le Brun, medicus Regius, *Bexugo del Peru* appellatione, quarum drachmam ſumtam, purgandi vim habere ſcribebat; præferrique mechoacan & nucibus Indicis purgatiuis. Erant vero illa,

 ſarmen-

ſarmenta verius, quam radices, longa, æqualis fere vbique craſſitudinis, digitalis videlicet, nonnulla etiam minora, lenta & funiculorum ſiue atragenæ ſarmentorum inſtar nonnihil contorta, cortice cineritio obducta, valde neruoſa interne, lenti guſtus initio, deinde nonnihil acris & ſaliuam cientis, denique guttur & fauces vrentis, breuiter ad atragenæ ſarmenta proxime accedentia, vt quodammodo mihi perſuadeam, atragenes fuiſſe ſarmenta illis in locis naſcentis.

Hæc ſi vera ſunt, vti ſane videntur veriſſima, minimum iam ante centum & triginta annos etiam in Europam peruenit Ipecacuanhæ huius notitia, quæ denuo ſeu poſtliminio erexit caput, & a Gallo, *Pometo* inquam, rerum harum peritisſimo deſcripta eſt.

Speciatim ergo prima ſit hæc Bexugilla, *Ipecacuanha Peruuiana griſea Pometi*, vt ſic honori deſcriptoris huius cedat, & complete ac diſtinctius ſic ſtatim concipi queat, griſea illa, quæ cum bexugo Cluſii, ſi rem penitius æſtimemus, quamplurima habet communia. Huius radices, verbis *eiusdem*, paulo maiores crasſitiem habent, trium circiter linearum (murariorum.) Sunt illæ contortæ, corrugatæ per annulos, griſeæ, traiectæ in longitudine chorda, vel neruo pallidiori. Et chorda hæc inducta eſt cortice, crasſitie vnius lineæ, fragili, quando ſicca eſt, amara, reſinoſa, in quo virtus potior reperitur. Radices ordinarie venales ſunt crasſitie lineæ vnius & ſemis, ad duas vsque, & ſunt omnino optimæ.

Altera eſt *Ipecacuanha Braſilienſis fuſca Piſonis*, cuius iconem idem, vt & *Marcgrauius*, *Pometus*, & ſine dubio etiam *Petiuerius*, cuius ſummaria *Tomo III. Hiſt. Plantarum*

Raius

Raius recenſet, exhibent. Quoad herbam (verbis *Piſonis* & *Marcgrauii*,) eſt longitudinis ſemicubitalis, trinis vel quinis (ſex, ſeptem, octo,) foliis ornata. Gaudet locis opacis, & tantum in denſioribus reperitur nemoribus. Flores albi pentapetali. In ſummitate caulis baccas producit nigras, vel brunnas, ſed paucas, cum duobus granis duris flaueſcentibus. Radice, quæ potisſimum in cenſum venit, eſt tenui, tortuoſa, nodoſa, fuſci coloris, ſaporis ingrati, amari, calidi & acris. Maſticata enim ingratum paulo linguæ offert ſaporem, ſubamarum, terreſtrique ſtypticitate nauſeoſa mox deprehenditur, quem characterem acredine quadam ſalſa papillis impreſſa ſigillat. Inſignis tandem & mere ligneus per radicis longitudinem in medio excurrit neruus, qui facili negocio ſeparatur a corticis, in receſſu ſubreſinoſi, ſubſtantia rugoſa, multisque hinc circumcirca inſcriptis annulis ſulcata.

His notis electionis facile vtraque patere poteſt, & abſolute alterutra ſolum, & comparate, ſi geminæ radices, griſea & fuſca, oculis ſimul offerantur. Ita enim, præter ſigna communia, & propria diſtinctiua applicari poſſunt. Prima eſt grosſior, griſea, incurua; altera ſubnigricans, vtraque nuda magis in rugoſitate ſua ſuperficiali, citra filamenta tenuia, ſeparata.

Reperitur & bifurcata, inprimis griſea, quæ ipſa etiam reſpectiue eſt magis paulo æqualis, rugoſa magis fuſca altera. Mutata tamen paululum facie illam apparere credibile eſt, ſi quis recentem illam conſpicere & deguſtare poſſet, de qua *Marcgrauius* loqui videtur, vbi corticem radicis ruffam eſſe dicit inſtar tormentillæ, radicem vero interius albam, & in medio medullam habere,

re,

re, a qua reliqua ſubſtantia viridis detrahi poſſit, medulaque remoueri. Imo etiam, more ari & aliarum, ſine dubio recentis ſapor & amaricans & acris magis fuerit, qui apud nos in ſiccata eſt remisſiori gradu.

Tertia eſt *Ipecacuanha alba*, de qua ſi Braſilienſem intelligamus, cum nondum nobis viſa & explorata ſit, vt ceteræ, non ita confidenter aſſerere prædicata & affectiones conceſſum eſt. Illam vero *Marcgrauius* plane ſubticet, *Piſo* non niſi leuius tangit, quod ſit radix craſſa, filoſa, albicans, Luſitanis Ipecacuanha blanca dicta, la blanche Gallis. Similis fertur omnino been albo, aut radici dictamni albi, ceteroqui non amara, nec annulis nodisque rugoſa, vt ſpecies duæ reliquæ.

CAPVT II.

De charactere Ipecacuanhæ, & ſpeciatim Germanica.

CVm iam, ad ductum hiſtoriæ & naturæ rei, ſpecies Ipecacuanhæ, in quantum innotuit, recenſuerimus, proximum iam eſt, vt genus diſquiramus, ſub quo in ordine botanico contineri poſſit, ipſamque luſtremus plantam ſecundum characterem ſuum, creſcendi modum, aliaque huc ſpectantia.

Difficile hoc videtur prima fronte, imo arduum & impoſſibile, citra ocularem inſpectionem curatiorem, imo & quod plures hodie innotuerint plantæ, quam vt cognitis generibus, a veteribus etiam iamdudum agnitis, ſub-

ordi-

ordinari ament. Attamen ardua ſcrutinio huic, in gloriam maieſtatis diuinæ inſtituto, nulla eſt via, vnde id quoque audebimus pro virili.

Rectius præ aliis, intuitu baccarum in herba reperiundarum, ad claſſem herbarum bacciferarum Ipecacuanham collocat *Raius*, qui hinc *herbam paris polycoccam* illam appellat. Aſt ne ſic quidem videtur ſatisfieri per omnia plus vltra tendenti animo inquirenti. Enimuero & diuerſo foliorum poſitu & florum ſeminumque figuris differentibus, (quæ tamen coniuncta characterem, qui genus monſtrat, conſtituunt,) a nominata iam herba paris, vel ſolano quadrifolio baccifero C. B. aliquid recedit. Huius enim folia quaterna æquabili circulo caulem ſuum ſub flore ſolitario tetrapetalo amplectuntur, inque baccis, ceu ſeminalibus capſulis ſemina plura triangularia deprehenduntur, notante id curioſiſſimo *Volcamero in Flora Norib.* aliisque. Ipecacuanha vero (de fuſca illa ceu comuniſſima, omnibusque certiſſime nota, iam ſermo eſt præcipue, hanc enim pro norma, ad quam reliquarum quoque Ipecacuanhæ ſpecierum differentias ſpecificas diiudicemus, eligere neceſſe habemus,) lenticularis figuræ ſemina, ſecundum *Piſonem*, ſolum bina promit, floſculos plures ordine & numero indefinitos, vt & folia indiſcriminatim hinc inde petiolis ſuis propriis innixa, quorum ordinem & figuræ ſimilitudinem ad parietariæ folia accedere *Pometus* affirmat, de quo mox.

Nec maiori etiam iure ad *pyrethri*, quod ex vmbelliferorum familia eſt, vel *naſturtii*, quod ſecundum *Raium* ad plantas tetrapetalas ſiliculoſas pertinet, claſſem referri poſſe Ipecacuanha videtur. Et horum enim exoticorum

genus for ſitan eſſe naſturtium viſum fuit in principio etiam curatioribus naturæ ruſpatoribus, prius, quam de eo conſtaret penitius. Videri meretur de hoc eruditisſimus *D. Eman. König in Eph. N. C. Decur. II. Ann. X. obſ. CXV. p. 211.*

Faciunt huc tum ſaporis quædam acrimonia diu perſtans, vnde quamuis aſſumta aliquot ſedes moueat inſtar rhabarbari, huic tamen ſimilis non eſt, cum intus albicet & exterius ſtrias habeat velut radix biſtortæ; tum concluſio facta a poſteriori, quia olim iam ſemen naſturtii remediis contra dyſenteriam admiſtum fuit; imo etiamnum ſemen ſophiæ Chirurgorum vulgo eo nomine non parum æſtimatur. Sed nullo modo id vitio verti debet viris doctisſimis in re dubia, quin laudandum potius eſt, & optandum, vt quilibet vel minimum adferat liberrimo voto, ad eruendam veritatem: ita enim vel κατ' ἄρσιν vlterius licet progredi. Ceteroqui facile hodie claret, ad hoc genus Ipecacuanham minus quadrare, licet & flores naſturtii floribus ſint quodammodo ſimiles.

Ad *clematides* ſeu ſarmentarias referre viſi ſunt, qui primitus ſub Bexugo nomine illam comprehenderunt, quæ *C. Bauhino clematis Peruuiana* hinc audit, ſed deſcripta ſine examine. Vtut vero clematidi ſimilis ſcribatur, ſarmenta æmulans, & inſtar illorum nonnihil contorta, ipſaque clematis *Dioſcoridi* quoad ſemen ſcribatur ἄγειν κάτω φλέγμα καὶ χολὴν, *purgare per aluum pituitam & bilem*, reliqua tamen non reſpondent. Ipecacuanhæ radix ſarmentoſa eſt & geniculata, hinc inde viticulas ſpargens, ſed in radice, quæ contorta & flexuoſa eſt, & ſic ſimile non eſt idem, vnde nec reliqua applicari queunt. Adeoque hoc genus minus quadrat, nec legitimum eſſe vel asſignari poteſt;

& ad

& ad ſarmentoſa hæc ſine dubio etiam ideo relatæ fuere, quod ſint, & fuſca & griſea ex parte, repentes, ex parte eleuatæ altitudine dimidii pedis, vt deſcribit *Pometus*.

Si ex foliis velimus characterem hinc dare, eximie approximantia ab eodem asſignantur *parietariæ*, vt albæ *pulegio* non admodum disſimilia a *Piſone* aſſeruntur; ſed & hæc eſt inſufficiens ratio. Notum iam ſatis eſt ex *Anazarbeo*, quantum abludant ſimilitudines ab accurata dignotione, & remotius ſaltim, qualiscunque conuenientia fuerit aſſignata, certi ſumus vel diuinando, vel conferendo. Pollet parietaria flore ſtamineo, non item Ipecacuanha, ne alia addamus, vnde fruſtra fuerit de eo cogitare.

Videri poſſet *Caa-apia* hujus locum ſuſtinere, cuius *Piſo* mentionem latius facit; verumenimuero non agnoſcit idem ipſe *Auctor* pro Ipecacuanha Caa-apiam, quam apertis & expreſſis verbis ab illa diſtinguit, tum in titulo, tum in textu, & ſeorſim iconem exhibet. Adde diuerſum omnino, quoad flores & quoad radicem, imo & folia & reliqua, aſſignari eidem genus; Ipecacuanham albam vere talem vocans, ſeu deſcribens, aſſerit Caa-apiam non niſi abuſiue quaſi a quibusdam ita appellari.

Neque vero vel *pulegii* vel *acetoſæ* rotundifoliæ memorata ſimilitudo quid certi inferunt, cum nulla figura eiusdem expreſſa legatur, fatente *Pometo*; adeoque reuera hactenus alto ſilentio inuoluta fuit.

Liceat nobis ex re philoſophari, vbi ex auctoribus non licet, & ſingulis ſic forte lucem fœnerari eximiam, ſi ſequamur naturam, ſi debitas regulas & receptam aſſignandi certa genera methodum debitam.

Liceat porro illud proximum & genuinum genus, ſub

quo militat Ipecacuanha, aſsignare, quod quoad potiora & pleraque, ſi non omnia, momenta ſymboliſmi & conuenientiæ obtinet, folia puta, flores, radices, ipſumque ſemen, ſeu fructum. Hoc itaque dato & conceſſo, nullum aptius, rectiusque & magis genuinum putauerimus inueniri poſſe, quam in genere bacciferarum, in ſpecie dentariarum.

Et ſic iam ad tertiam ſpeciem vna regredimur, Ipecacuanham albam, ſeu Braſilienſem illam, nondum vllibi, quod ſciamus, depictam, ſeu Germanicam.

Vno verbo aſsigare non dubitamus, Ipecacuanham referri ad *dentarias* debere, tanquam ad genus ſymbolicum, conforme, genuinum & appropriatum, quo cum ſi non vt ouum ouo, tamen aliis omnibus contra, conuenit eadem. Id vero ad ſenſum patebit, ſi reuocemus in memoriam & fidem huius rei, ipſa ſubſumenda ſymboliſmi membra.

A radice, tanquam potiori, exorſis, nam hæc vna ſola eſt exoptata & officinalis iam ſtatuenda ſuo merito, & auctoritas ſeu conſenſus, & ſenſus ipſe idem teſtatur. Ipecacuanhæ fuſcæ, ſeu ſubnigricantis, *noirâtre*, radix, verbis *Pometi*, eſt *plus ridée & comme dentée*, magis rugoſa, nodoſa & velut dentata. Dentariæ ab ipſamet hac figura quaſi mechanica nomen obtinuere.

Radix ergo vtriusque ſi non ad tuberoſas ſtrictius ſumtas, tamen tuberoſo-fibroſas referri meretur. Siquidem tubera notant inæqualitatem, eminentias, monticulos quosdam, adeoque videntur vltra rotundas, vel quaſi, (neque enim omnia tubera ſunt rotunda,) & bulboſis affines, de quibus integrum ſcripſit librum *P. Laurembergius*, etiam

tuber-

tuberculoſæ ſtatuendæ, loquendo ſaltim conuenienter naturæ, & quidem in longitudine tales.

Variant vtrobique *folia* numero, figura vero non adeo diſſident. *Folia* Ipecacuanhæ licet, ſi iconibus credimus, minus videantur in lateribus crenata, non tamen adeo abſcedunt, quin etiam in illis manifeſta quædam ſimilitudo ſpectanda ſit, ſeu numerum reputes, quinque enim, ſeptem, nouem folia occurrunt, ad latus etiam caulibus nouis ſe exſerentibus.

Nec flores, primarium gratiſſimumque plantarum decus, abludunt, ſiquidem, verbis *Moriſonii*, ex medio radicis emergit caulis ſuſtinens quaternos, quinos, flores tetrapetalos, leucoii aut heſperidis florum æmulos. Et hæc quaſi clauis eſt, quare apud *Pometum* icon Ipecacuanhæ exhibet flores tetrapetalos, *Piſonis* & *Marcgrauii* pentapetalos, vtrumque enim occurrere nil impedit.

Inſtar omnium ſunt *baccæ*, quæ iuncta radice omne abſoluunt punctum in definiendo genere hoc & charactere. Si enim velut *fructus* hos ſpectemus, Ipecacuanha completo floreſcendi tempore in baccas brunnas, ſiue ſaturate laccæ coloris, vel, ſecundum *Piſonem*, prope nigras, ceraſi ſylueſtris magnitudine deſinit. His deinde maturitatem adeptis ex fuſcedine ſua ſuauiter rubentibus, & ruptis pulpa iungitur ſucculenta cum duobus ſuis ad luteum vergentibus ſeminis granulis.

Hinc accurate admodum Ipecacuanhæ reſpondet inprimis *Dentaria baccifera Cluſii*, heptaphyllos ſobolifera Moriſonio, baccifera heptaphyllos C.B. coralloides Cordo dicta. Præter ſemen enim ad ſingulorum fere foliorum, quæ caulem ambiunt, alas & exortum, tubercula quædam adnaſcun-

tur bulbulis lilii cruenti illius, quod martagon bulbiferum vulgo appellatur, haud abſimilia, ac velut e ſquamis compacta, initio viridia, deinde rubra, ingrati admodum guſtus, quæ facillime decutiuntur & præmature ſponte decidunt, terraque ſepulta nouellas plantas gignunt, quæ Cluſii verba & *Moriſon* ſua facit *Plant. Hiſtor. Vniuerſ. p. 2. S. 3. c. 10.* quo ſiliquoſæ tetrapetalæ bicapſulares tractantur, *p. 255.* Florere ſolet Aprili, bulbuli nigricantes Maio conſpici ſolent, alarum cauis inter folia & caulem inhærentes.

Tacemus *ſemina* ſeorſim, quorum, præter baccas illas laudatas, nulla apud ſcriptores Ipecacuanhæ fit mentio, apud *Cluſium* vero & *Moriſonum* dentariæ vberior legi poteſt deſcriptio, vnde conferre hæc minus adhuc perfecte omnia licet; nec opus eſt inde arceſſere, ibidem legenda latius.

Reſtat vt de *viribus* ſymbolicis quoque quidquam addamus. Enimuero, quæ genere & charactere conueniunt, vtplurimum vel ſaltim admodum veroſimiliter etiam in viribus ſortita viſuntur quandam paritatem. Quamuis vero nondum licuerit frequentiora experimenta hac cum Germanica quoque ſpecie facere; ſatis tamen fuerit inpræſentiarum:

(1.) Illam eſſe innoxiam, & neutiquam aconitis accenſendam, vti quidem *Cordus*, *Cæſalpinus* & *Lugdunenſes* contendunt; (2.) Sapore etiam ex acri-amaricante conuenire cum Ipecacuanha; (3.) ipſis tamen primis auctoribus teſtibus longe benigniorem eſſe Ipecacuanham albam, adeoque & hanc noſtram: ita quidem, vt & grauidis & infantibus tuto propinari queat. (4.) Data enim ad ℈ß. ſemel iterumque non mouit quidem vomitum, vt Braſilienſis illa, nec aluum æque laxauit, optime tamen inde

de habuere ægri, in poſterum largiori doſi in vſum vocanda, ad experimenta ſalubria, vel ſaltim innoxia. In quodam ad gr. xii. datus puluillus altero die laxauit bis aluum, in aliis ad ℈i. datus minus idem operatus, ad ʒß. ʒi. datum præbium ſupplebit forte in poſterum pleniorem vſus ἐξοχήν.

Confirmat vero (5.) hunc vſum quoque relatio fida *Cluſii:* Auſtriæ, *inquit*, vicinarum regionum incolæ weiß Sanickel/ id eſt, Saniculam albam, rhizotomæ autem mulierculæ, quæ multas ſtirpes in Viennenſi foro venales proponere ſolent, Grimmwurtz/ a facultatibus, quibus eam pollere putant, vocant, quod eius radicis decoctum pueris tormina patientibus propinatum vtile eſſe credant, vnde nomen ab illis plantæ inditum.

Quis vero neſcit apud medicos, vel *Celſo* teſte, tormina notare κατ᾽ ἐξοχὴν dyſenteriam, vnde & ſorbus torminalis, & tormentilla (quam nomine Ipecacuanhæ quidam ſubſtituere non inutiliter quidem, ſed diuerſo operandi modo,) denominationem indepta ſunt. Vnde ab vſu antidyſenterico ſine dubio dicta eſt, vel dici poteſt & hæc radix antidyſenterica. Sed de his omnibus dabitur vlterior occaſio experimenta faciendi, tum laxandi benigne gratia, tum torminum ſedandorum, eodem alioue modo.

Hinc vero merito ſuo hæc ipſa Ipecacuanha Germanica celebranda & commendanda practicis venit, minimum problematice. Non enim, auctoritate *Coi in præcept. c. 2. t. 24.* graueris etiam περὶ ἰδιωτέων ἱστορέειν, ἤν τι δοκέῃ ξυμφέρειν εἰς καιρὸν θεραπίης, *ab idiotis inquirere, ſi quid conferre viſum fuerit ad curationis occaſionem.* Siquidem & illi, quod turpe dictu eſt, ſi non inquirunt, ſaltim aliis do-

ctio-

ctioribus norunt aliquando rectius herbas. Nobis per dicta ſatis ſit, hactenus prædicata de dentaria baccifera, *εἰς ταῦτα συναυλισθῆναι, & in eadem conſonantem conuenire.*

Hæc vero & apud nos, & alibi, in ſyluis montanis prouenit, & in hortos & vaſa fictilia ſe patitur transferri, vti vere hoc iam ſe quinque foliis initialibus, hinc ſeptem, conſpicuam dedit, penitius quoque porro luſtranda & obſeruanda.

Tacemus, quod ex D. *Sherard* refert *Raius l. c. Tom. III. Hiſt. Plant. l. 12. p. 350.* Quartam etiam ipſi conceſſam fuiſſe ſpeciem Ipecacoanhæ a Clariſſ. Tournefortio, e Portugallia delatam, quæ coloris eſt flaueſcentis, non geniculata, quæ ſpecies vomitum non mouet, ſed per ſedem ſolummodo purgat. De incognitis enim & occultis nec in medicis ſcholis datur iudicium, niſi dicamus in genere, ſimilium eandem eſſe rationem, & in his quoque ſimile, etiam non raro eſſe in viribus diſſimile.

CAPVT III.

De Ipecacuanhæ qualitatibus & viribus.

QVando *temperiem* mixtorum, & hoc loco Ipecacuanhæ, examinandam aggredimur, duo ſine dubio ſunt attendenda ac intelligenda, primo ipſa ſtructura, mechanica, particulæ, ſeu principia mixti, ex quibus certa proportione inter ſe commenſuratis conſtet; deinde ipſa qualitas inde reſultans, reſpectu corporis humani, cuius vſui impendendum fuerit medicamentum, tanquam alterans vtile.

Quod

Quod ſi hinc media cognoſcendi impendamus & applicemus, potiſſimo argumento deſumto ex ſapore acri-amaro-terreo; non difficulter a priori quoque elucet, eſſe radicem hanc mirabilem calidam & ſiccam, idque ſecundo gradu, manſione prima. Vix dubitandum eſt, recentem radicem, more aliarum ſimilium, eſſe magis acrem, quod & auctores notati ſcribunt; ſi tamen qualem inueniamus, talem iudicemus, non aliter poſſumus definire effatum.

Confirmant idem hoc diſponentes particulæ ſalino-ſulphureæ acido volatili, in ſubdominio licet, combinatæ, vnde color in eſſentia viſendus, lenis reſinoſitas, odor vero nullus quaſi offertur ſenſibus, cum terreis reliquis, ipſisque aqueis concretis.

In *qualitatibus ſecundis* ob tenuitatem actiuarum particularum primario vis attenuandi, incidendi, aperiendi, reſoluendi, reſultat; adæquate vero & ſecundario roborandi, & tonica virtus; quæ omnia effectu ſigillantur & confirmantur conformi.

In *tertiis* vis χυτικὴ, *fuſoria, diuretica*, & ſuo modo *diaphoretica* communis & remotior, ſpeciatim vero ab effectu comprobata, imo a poſteriori ſic magis cognita, velut ſpecifica & ſingularis καθαρτικὴ, *purgans* emicat, & κατ᾽ ἐξοχὴν *emetica*, ſeu *vomitoria*, præcellit. Neque hæc ipſa contradictionem quandam inferunt, purgans eſſe & roborans, emeticum & diureticum vel diaphoreticum, ſi cogitemus diuerſo reſpectu, diuerſo præparandi & recipiendi modo & ratione; hæc contingere etiam in aliis. Quis negat in rhabarbaro, ob diuerſitatem miſcibilium particularum, idem viſi, laxare id κάτω, & adſtrictionem poſt ſe relinquere? Ne dicamus id, per accidens licet, edu-

cta humiditate, fieri etiam ab aliis minus tonicis. Quis ignorat antimoniatis ſingula illa adſcribi, licet eminentiori gradu?

Aſt, cum propter quod vnumquodque eſt tale, illud magis ſit tale, (liceat illum canonem alio paulo ſenſu huc referre,) cum emetica virtute vnice & potiſſimum, & hinc ſingulariter & ſeorſim *antidyſenterica* excellat, deprædicetur & expetatur in vſum Ipecacuanha, merito de ratione agendi hac & viribus ipſis ſeſe exerentibus ſeorſim agendum venit.

In omnibus emeticis eſſe aliquam *acrimoniam irritatiuam*, iam dudum agnouit *Pergamenus*, etiamſi non æque ori explicitam & manifeſtam, ſed occultam ſenſibus & latentem quoque ab extra. Hæc ſola vero non rem exhauſerit, quam plurima enim acria, imo & maiori longe gradu talia, non ſunt emetica.

Conſultum hinc fuerit, hanc acrimoniam exponere porro *fermentatiuam*, quæ motum inteſtinum cieat & fœneretur humoribus, lymphæ & acido ventriculi, & cumprimis ipſi hinc bili quoque conſecutiue, coniunctæ cum ſtimulo archei motum exuſcitante. Illam vero porro nominare ex ſenſu & experimentis chimico-mechanicis fas eſt *ſalino-ſulphuream*, quæ & motum inteſtinum inferat humoribus laudatis, a quibus & reſoluitur & actuatur ſic illud principium, vt motum localem fibris nerueis motricibus delicatis ventriculi cieat.

Addendum vero quoque, acrimoniam hanc ſalino-ſulphuream fermentatiuam eſſe, reſpectu & relatione ad purgantia κατωτερικὰ, ſeu quæ per aluum euacuant, ὑπήλατα, *volatilem magis*, vt in his fixior deprehenditur, in mediis

media.

media. Siue iam hæc domeſtica ſit volatilitas, & connata quaſi, ſiue acquiſita, a diuerſitate lymphæ, acidi, bilis in corpore. Et hæc ratio eſt, quare & per ſe purgantia, non emetica, tamen non tam κάτω per aluum, quam ἄνω per os ſuperius operentur, & vice verſa.

Quicquid horum ſit, fatendum tamen eſt, aut materialis huius mechanicæ talem tantamque eſſe ſubtilitatem, vt etiam per analyſin, per intellectus apicem, non minus ac per ignem ipſum, a priori id impellens, illa forma lateat, nec agnoſci, vel erui poſſit, niſi valde admodum remote; aut principium potius internum ponendum, formam vocant, formam ſubſtantialem, vel ideam formalem, formamue idealem, vtcunque nominaueris, quæ dictis illis particulis ſpecifice præeſt, eaque taliter combinata & proportionata, noſcenda nihilominus & ſcrutanda, dirigit, vt ſic agant, niſi quid obſtiterit.

Illa vero volatilitas non vno ſale volatili vrinoſo abſoluitur, quale quidem in aſaro & quibusdam aliis videtur apparere, vbi aromaticum quid redolet, ſed impurum tamen & in effectu nauſeabundum; ſed acido quoque, quale in vitriolo, imo & ſubtilius concretum in antimoniatis viſitur & ſtatuendum vel ponendum. Sane in Ipecacuanha tale quid vrinoſum per ἐγχείρησιν chimicam non elicitur, vnde & acrimonia & effectus eiusdem longe minutioribus ſeu punctis, ſeu atomis, metienda fuerit.

Hoc tamen ſingulare habet eadem, quod & delicatior longe ſit, ac naturæ corporis minus aduerſa, quam alia vlla in ſapore æque ac effectu, & immerſa intimius particulis terreis, vnde emergit quidem ſtimulus, ſed benignior.

Sed tantum abeſt, vt robur toni infringat, vt potius idem confirmet fibris, & afferat.

Ratum itaque hoc eſt, Ipecacuanham eſſe emeticum (1.) *mite, blandum* & *benignum*, quod citra maiorem violentiam officium facit, ventriculo illatum, nec eidem, nec corpori reliquo ſtruit inſidias, vel exagitando fortius, vel mouendo, non promouendo, modo non excedatur doſi; mite in aſſumendo, mite in operando. Minimum nullum eſt vegetabile, quod cum hac contendere nouerit.

Eſt (2.) emeticum *claſſicum*, omni iure, omni merito, & experimentis quamplurimis comprobatum, aliis primo loco iungendum, adeoque communi conſenſu pro officinali, (ita vero vocant illam dignitatem conſecuta,) habendum, proclamandum, reponendum & applicandum, ſeu in vſum vocandum.

Eſt (3.) emeticum *cito, tuto & iucunde operans*, adeoque gratum & acceptum. Si vllibi, ſane in vomitoriis illa requiſita ſunt cordi habenda, vt ſint actiua quidem, vt ſint iucunda, ſed maxime omnium vt tuta, quibus fidere poſſis in operatione, & in effectu eiusdem. Gratum hinc merito, quod & infantibus porrigi poteſt, & alias delicatis, longe maxime vero vſu ſalutari.

Eſt (4) emeticum *roborans*. Plurimum & in alterantibus, aperientibus præſertim, poſitum eſt roboris & dignitatis, ſi ſimul ſint tonica, leni ſtypticitate ſe hinc vna commendantia, qualia ſunt amara, martialia, aliaque etiam e purgantibus tacta. Id vero eximium pondus addit reliquis prædicatis, quod communem cum aliis poſſideat operandi efficaciam, ſingularem vero in roborando. Non atterit vires, non accerſit tormina, vel lipothymias.

Eſt

Eſt denique (5.) emeticum *præcipuum* & *polychreſtum*. Efficitur hoc ex aſſertis antecedentibus, iudicatum ex generoſis effectibus omnibusque & ſingulis aliis, vt ſi electio detur ex lenioribus, ipſisque mediis, medio vero tutiſſimus ibis, præcipuum, ſi non primarium locum ſibi vendicet, idque citra vllam hyperbolen. Polychreſtum eſt & communi titulo, qualem tuentur ex vniuerſalibus vomitoria, in genere; quis enim hoc negauerit in morbis grauiſſimis, rebellibus, variis aliis, tanquam indicata, colophonis vicem gerentia, generoſa & heroica, ſatisfacientia indicationibus concinne erutis ab artifice morborum?

Eſt itaque emeticum laudatis notis conſpicuum, ſic tamen, vt ordinarie hinc per τὰ ἄνω operetur, extraordinarie vero, vel quaſi, ob ſymboliſmum euacuationis huius infimi ventris, etiam aliquando vel ſolum κάτω purget, vel ſimul per vtramque viam, quod cum aliis vomitoriis habet commune. Poſſidet vero & comitatas vires alias, de quibus itidem quædam ſunt addenda.

Sic ob virtutem aſſignatam, qua celebratur, conceſſam illam, nemo facile negauerit minores eandem exerere poſſe dotes, quæ velut ſubſtant purgantibus χυτικοῖς. Non immerito hinc tribuuntur etiam vires *abſterſiuæ*, σμηκτικαὶ, *ſaponariæ*, *aperientes* & *reſoluentes*, extricantes lentum & viſcidum ventriculi & inteſtinorum gluten, defecantes amurcam tartaream, hypochondriacam, reſerandi menſes reſtitantes, & quæ aliæ ex hoc fonte fluunt. Aſt omnes illæ ſub generali ac præcipuo illo vomendi argumento comprehendi poſſunt, tanquam ſecundariæ, vt vtiles tamen apprime ac ſelectæ & expetendæ.

Quod vero concernit *bezoardicas* atque alexipharma-

cas vires, vix aliæ illæ videntur adhuc dum probari poſſe, quam eodem communi cenſu ac nomine, ſiue excutienda ocyus venenoſa aſſumta, vegetabilia vaporoſa, viſcida, ſpirituum turbatiua, animalia fermentatiua humorum ac ſuccorum vitalium, & mineralia, ipſaque præcipue arſenicalia, partium ſolidarum hoſtica damna, ſuis e loculis huc referenda; ſive alius malignitatum fomes & minera, bilis ac lympha, harumque cacochymia exturbanda fuerit.

His in genere præmiſſis conſultum erit in ſpecie quoque viſere affectus, quibus curandis, certis ac genuinis experimentis, probati vſus fuit deprehenſa, vtilis, ac nobilitata. Inſtar omnium & primitus quaſi Braſilienſium, vel Americanorum, latius vſu innotuit Europæis, tanquam ſingulare & ſpecificum *antidyſentericum*, a prima inuentione celebrata Ipecacuanha. Vnde operæ pretium fuerit confirmare id ipſum, non tantum auctoritate tot populorum, medicorum, & aliorum, qui per mutua commercia, huius etiam medicamenti acceſſione, adauxere medicam ſupellectilem; ſed etiam ratione, & experientia, hisque poſitis tanquam directrice methodo medendi, ſeu legitimo vſu.

Non abſonum eſt dyſenteriæ curandæ impendere vomitoria. Sane obſtare videtur, vt illud huc applicemus, quod tale additum tali reddat illud magis tale, & ſic videri poſſint potius ſtimulo ſuo noxia, adeoque & Ipecacuanha minus pro arcano dyſenterico habenda. Confirmari id poteſt præcepto *Coi l. de locis in hom. c. 45.* vbi, cum ageret de hypercatharſi, inter alia addit *t. 3.* Φάρμακον δὲ μήτ' ἰνηθμῶν, μήτ' ἐμετήριον, *medicamentum autem neque*

euacuans,

euacuans, neque vomitorium ſumat. Quid vero eſt dyſenteria, niſi hypecatharſis quædam ſpontanea?

Aſt his aliisque non obſtantibus eſt ſuus vomitoriis locus in dyſenteria. Notanter hanc in rem idem *diuinus ſenex lib. 1. de morb. c. 6. t. 19.* Διαῤῥοίῃ, *inquit*, ἐχομένῳ ἰσχυρῇ ὁ ἔμετος γενόμενος ἀγαθόν. *Diarrhœa forti correpto vomitus fiens bonum.* Quid vero eſt dyſenteria, niſi diarrhœa fortis? Quæ generi conueniunt, eadem & ſpeciei. Natura imitanda eſt & in hoc commode, ſed prudenter.

Sique longas diarrhœas vomitus ἀπὸ ταὐτομάτου ἐπιγενόμενος, *ſponte ſuperueniens 6. aphor. 15.* ſoluit, cur non graui eidem, a repletione oriundæ, profuerit? Non tamen empirice in his procedendum eſt, ſed iuxta genuinum curandi Palladium, medendi methodum.

Hinc in dyſenteria ſeorſim, vt alias quoque, opus eſt diſtinctione. Quandocumque prægres ſiſunt errores diætæ, vt maxime in caſtris, & vbi præſumtio hæc præſto eſt, commode ſæpe datur emeticum. In vſum hinc tracta fuere etiam alia communia, ipſeque tartarus emeticus aliquando, non ſine ſucceſſu.

Quando ergo adeſt repletio, ſeu ſaburra cacochymica in primis viis hæret & coniuncta eſt, eaque ὀργασμώδης, adeo vt exitum affectet, etiam ſurſum, imo etiam non raro ab adſtringentibus fiat anxietas & reiectio per vomitum, emeticis locus eſt, quale exemplum & *Dec. II. An. II. Eph. German. obſ. 168.* notatum videri poteſt.

Quando item vires conſentiunt, naturæ adeſt, vel ſaltim non prohibet atque abnuit, inclinatio, morbus eſt in principio, non ſolum concedi poſſunt emetica, ſed

ſed etiam ſæpenumero indicantur. Leguntur quidem exempla quoque, vbi producto morbo data Ipecacuanha, profuit, reſpectiue vero magis conducit in principio.

Diſtinguenda ſunt ipſa vomitoria inter ſe. Moderata & adſtrictionem poſt ſe relinquentia, aliis ſine dubio in dyſenteria præferenda. Neque enim aſarina, vel vitriolata acriora, æque locum habent, vel ipſa antimoniata promiſcue, quibus omnino cautius ibi eſt vtendum. Adeoque reliquis omnibus in talibus caſibus præferenda eſt radix Ipecacuanhæ, aſſignatis ſuis titulis examuſſim ſatisfaciens.

Inde enim ſaburra illa, bilioſa, acido-acri, ſeu materia abundante educta, morbus hinc facilius abigitur & perdomatur, quam ceteroqui, ſi absque hoc foret, vix generoſa alia emendauerint, nedum adſtringentia. Adeo & quantitas & qualitas humoris peccantis attendenda ac corrigenda, vt motus eiusdem cicuretur & ad moderamen redeat.

Ceterum malignitate & acrimonia minori tutius dantur emetica etiam in dyſenteria. Maiori vero eadem ac prædominante, vel omittenda penitus, vel cautius longe propinanda. Viſus enim fuit, verbi gratia, & vomitus cruentus ſymptomaticus in dyſenteria, vbi abſurdum id fuerit ſuadere.

Cumque obſeruatum ſit, etiam a purgante repetito, remota & euacuata iam abundante cacochymia, non amplius purgatum corpus, ſed ſubſtitiſſe medicamenti operationem, inde forte factum fuit, quod & Ipecacuanha iterata vice propinata fuerit. Et legentibus elogia illa videri poſſet vna ſola ſufficere. Aſt cum indicata non debeant vltra indicationis ſphæram prouehi, ipſa vero Ipecacuanha pri-

primario euacuandi fine propinetur, ſecundario pro roborandi ſcopo & adſtringendi, non ſunt hæ indicationes inter ſe confundendæ.

Addendum itaque inſtar regulæ videtur: non promiſcue in dyſenteria, nec continue & ſola danda eſt Ipecacuanha. Satis eſt gloriæ, quod ad curationem morbi longe grauiſſimi inſigne fœneratur momentum ac fundamentum. ὁ γὰρ ἔμετος τὸν ἰνηθμὸν παύει. *Vomitus enim euacuationem ſedat*, verbis *Coi*. Adeoque ratum eſt, vt *l. de inſomn.* loquitur *c. 12. t. 13.* etiam ἐμέτοισιν ἀντισπαστέον, *vomitibus reuellendum eſſe*, & reuelli poſſe malum in dyſenteria, quod tam ſtrenue præſtat Ipecacuanha, vſitatiſſimum illud remedium, cauſam fouentem reuulſione per vomitum tollendo.

Aſt ſi quis plus vltra extendere ſuſtineat vires eiusdem, & reliqua omnia inſuper habere, plus quam empirice a via regia methodi medendi aberrauerit. Ipſe *Cous* hæc quaſi præuidens *l. c. de locis in hom.* addit: ἢν δὲ ἀσθενὴς ᾖ ὁ ταῦτα πάσχων, ὕπνου φάρμακον ἐμετηρήσας διδόναι. *Sin debilis fuerit, qui hæc patitur, a vomitu ſomnificum medicamentum dato*; claris verbis innuens, eſſe etiam anodynorum & opiatorum ſuum vſum, neque datum emeticum omne abſoluere æque punctum.

Quid? quod ipſi Braſilienſes barbari, ſi quidem hoc caſu ita dicendi, ſapienter ita ſtatuunt, hac enim neceſſitate ita exigente, loquimur cum *Piſone l. 2. hiſt. nat. c. 12. p. 40.* venam tundere haud conſultum habent. Porro vel ſolo rheo vel laxatiuo quouis benigniſſimo mordacem humorem prouocaſſe, partisque affectæ cruciatus ingeminaſſe, ſuſpicione plenum habetur. *Si quando tamen euacuationi locus*, radicem vomitiuam Ipecacuanhæ, exquiſitiſ-

ſimum naturæ munus, ceteris remediis præferre conducit: quamuis ingenue fatear, plurimos medicaſtros incolas *ad ſudorifera & cordialia*, quam ad euacuantia per aluum, benigniora licet, inclinare. Hactenus ille, vbi & plura habentur.

Conferri meretur *Bontius*, qui *l. 2. meth. med. c. 3.* latius de dyſenteria, horribili illo & conſuetiſſimo Indiis malo, agit, vbi, præter alia huc facientia, ad extractum croci indici, id eſt, Curcumæ, (ſeu laudanum opiatum, quod *cap. 4.* deſcribit,) tanquam ad ſacram anchoram, vt vocat *l. 4. c. 4.*, confugit, quo remedio nullum humana cura exquiſitius excogitare potuerit, veriſſimum huius morbi, ſæpe etiam venenati, antidoton. Nimirum non vna ſeruandæ naui periclitanti in mari ſufficit anchora, ſed pluribus opus eſt.

Cum itaque ad dyſenteriam primario fuerit commendata Ipecacuanha, idem, vna fidelia quaſi duos dealbando parietes, intelligi poterit de alui fluxibus aliis, vbi quidem fluxus fluxu curari amat. Hinc de diarrhœa, lienteria, cœliaca, fluxu hepatico, idem dictum eſto, mutatis mutandis, præſenti materiali obiecto, quo exturbato felicius & facilius cura reliqua abſolui poteſt. Inſtar omnium vero eſt dyſenteria.

Obſeruatum ſuperiori æſtate in praxi in quampluribus fuit, facilius & felicius curatos hinc euaſiſſe, quibus Ipecacuanha fuit propinata. Vt aliquot ſaltim exempla addamus: Fœmina triginta annorum, tenerior, cum dyſenteriæ initium, tormina & teneſmum pateretur, ad ℈ß adhibita Ipecacuanha, ter cum εὐφορίᾳ vomuit, curata hinc reliquo materiæ medicæ congruæ apparatu.

Puer

Puer duorum cum ſemiſſe annorum, poſt, quam ſub initium morbi ſex ſedes expertus eſſet, tres ſimplices, tres cruentas, cum torminibus, a dato Ipecacuanhæ ad grana quinque puluillo indormit, hinc bis vomuit, & remiſere ſedes, theriacalibus aliisque hinc plenarie reſtitutus.

Viro triginta duorum annorum, itidem iam mali initium experto, data eadem ita reſtrinxit idem, vt remitterent ſedes, nec in neruum erumperet dyſenteria, (quæ nempe tunc temporis graſſabatur, vnde experimenta ſufficientia fieri potuere,) ſed facile cederet.

Iuuenis 23. annorum, cum eodem tempore per biduum alui fluxu correptus eſſet, ab Ipecacuanhæ vnius vſu nauſeauit quidem, non vomuit, ſed loco eius fortior ſedes ſecuta vna vel altera, & poſtmodum ſubſtitit, ſubiuncto ſpecifico theriacali, ſtatim penitus morbus. In aliis ſemel ſaltim, in aliis bis ter moti vomitus, cum ſucceſſu.

Alius iuuenis 28. annorum, cum torminibus & alui fluxu turbaretur, data Ipecacuanha, nauſeauit, non vomuit vero, ſed ſudorem inde blandum obtinuit, cum leuamine inſigni, & paucis diebus conualuit. Vir XLIII. annorum dyſentericus eadem præmiſſa breui liberatus eſt, id quod & aliis obtigit, pauci vero admodum, quibus hoc remedium porrectum fuit, nec negligentiores fuere, obiere.

Idem in fœmina 46. annorum, in iuuene 16. alio 18. annos nato, & multis aliis vere dyſentericis, non ſine notabili ſucceſſu, compertum fuit, vt de illo nullum amplius apud nos ſit dubium, non minus ac alios, qui idem deprehenderunt vſu celebratum eoque frequen-

 tiori.

tiori. Vnicum eo nomine laudamus celeberrimum D. *Gothofr. Heldium*, Conſiliarium & Archiatrum Baruthinum, qui, præter alios caſus, vel trecentis militibus in caſtris cum ſucceſſu eam dedit, ſubiungendo hinc theriacalia & bezoardica.

Memorari hic poteſt, rariorem quidem eſſe dyſenteriam vernalem, rubram & albam, viſum tamen fuit & in hac profuiſſe radicem antidyſentericam. Fœmina 30. annorum Menſe Aprili hac laborans iam per aliquot dies, ſumpto ℈ß. puluilli ſemel, ſed fortius, vomuit, inde leuata apprime, felicius operantibus mox aliis congruis curata.

Non poſſumus non hoc loco & illud attingere, ſaltim illuſtrationis & obiecti materialis ergo, pro memoria etiam & ſymbolismo confirmando, quod Ipecacuanha Braſilienſis inprimis, quam maxime in experimentum duximus, ſignaturam quandam annulis ſuis, ipſaque ſua tortuoſitate illa, referat & obtineat inteſtini celluloſi.

Hinc vero non tam analogismo aliquo, quam communi ratiocinandi & experimentandi vſu, facile patentiſſima virtus & effectus emicat Ipecacuanhæ in morbis quamplurimis aliis, & tantum non omnibus, vbi indicationes vomendi præſto ſunt. Idque tanto magis, quanto benignius, tutum & innoxium magis, eſt emeticum, & ſigillat relicto toni robore viſcera, quæ in motum citat.

Conſtat, non tantum in Belgio celebrari hunc Ipecacuanhæ vſum, in curatione febrium ſeu interpolatarum, ſeu continuarum earumque malignarum. Non ſuffuratur, vt id repetamus, vires, vel depauperat, ſed conſeruat & liberat, vnaque ſic mineram depurgat, ne peius aliquod inconueniens timendum ſit. Iuuenis 24. annorum

a potu

a potu vini Hiſpanici calore præternaturali, dolore præcordiorum, capitis & dorſi, cum ſiti correptus, exhibita doſi Ipecacuanhæ mox leuatus optime habebat.

Quantum hinc in affectibus capitis poſſit, in vertigine, epilepſia, melancholia, apoplexia primi & ſecundi gradus, affectibus ſoporoſis, & ſimilibus, vix opus eſt, niſi communi applauſu aliorum emeticorum confirmare. Nuper admodum vir 30. annorum, cum ex epilepſia in maniacum furorem incidiſſet, ab Ipecacuanhæ ℈i. ter vomuit ſeroſa & viridia, ſubſequo nocte illa ſomno hactenus deficiente; hinc intra quatuordecim dies, ſubiunctis aliis reſtitutus.

Cumque tam benigne agat, in quibusdam etiam pectoris affectibus non fuerit incongrua, pulmonibus non exulceratis. Quidam literatus, cum tempore hyemali largius ſe inuitaſſet vino, indeque pleuriticus ſtatus immineret, cum febri valida, tuſſi ſicca, dolore thoracis & circa præcordia, aſſumta Ipecacuanha bis vomuit, & ſex, ſeptem ſedes habuit, eo cum effectu, vt thorax in reſpirando minus doleret, tuſſis expeditius flueret, cum expectoratione debita, vt cum ſanitate brevi rediret in gratiam.

Aſt in morbis præcordialibus, a ventriculi repletione oriundis, nullo contra indicante notabili præſente, omne abſoluit punctum eadem, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ſeu communi iuuandi præſidio. Vnicum etiam hic nobis ſuffecerit exemplum.

Fœmina quædam 40. annorum comederat ſub cœna pedes bubulos coctos, mane altero nauſeat, caligant oculi, inſtat ἔκλυσις. Data Ipecacuanha reuomit bina vice ingeſta, & ſeroſa, cum præſentanea liberatione.

 Qui-

Quidam reuerendus Senex, ſexagenario maior, anxietate præcordiali vaga laborans, cum grauatiuo dolore, ad humeros, dorſum, pectus protenſo, maxime a meridie & circa lecti ingreſſum, cum laſſitudine, metu catarrhi ſuffocatiui, fruſtra adhibitis aliis, optime habuit ab Ipecacuanhæ vſu, ſubiunctis roborantibus, carminatiuis, neruinis, prius parum vel nihil iuuantibus, quam hoc vniuerſali remedio velut colophone addito.

Cumque non tam opus ſit noſtrum vel intentio, de vomitoriorum agere vſibus, quam inter illa ſeſſionem & votum, vt ita loqui liceat, fœnerari Ipecacuanhæ, non attinet hiſce immorari longius. Suffecerit enim oſtendiſſe, & certis probatiſſimis teſtimoniis id ſtabilire, prodeſſe illam non modo in dyſenteria, ſed & omni officio & fide in aliis longe lateque ſe exſerentibus indicantibus, additis encomiis debitis.

Vnum ſaltim vſum & in arthritide coronidis loco addemus. Fœmina quædam quinquagenaria arthriticis inſultibus bis ter impeti ſolita, grauibus illis & non facile cedentibus, cum, menſe Ianuario ad finem properante, eorundem repeterent veſtigia, cum aliquali nauſea, a datis granis XII. Ipecacuanhæ ſexies vomebat, citra comitatas ſedes, cum inſigni εὐφορία. Inde vero leuicule ſaltim dolores ſeſe exſerebant, breuiusque, vt ipſa, comparatione ad priorem ſtatum, per ἀνάμνησιν facta, huius medicamenti virtuti, poſt Deum O. M. acceptam referret ſanitatem exoptatam.

Neque in menſibus, vt promouendis, diuerſo reſpectu, ita & remorandis immodicis eſt inutilis, quo poſteriori nomine, in menſium puta fluxu immodico, commen-

dat

dat eandem Excell. D. *Iobrenius*, qui radicem Ipeucanhæ vocat, *diſſert. de morbis biblicis p. 6.*

Capvt IV.

De vſu & præparationibus Ipecacuanhæ.

Viribus exploratis, vt vſus, ſeu vtendi modus & ἐγχει-ρησις pateat, reliquum eſt, quædam adhuc addere. Spectat huc præparatio tum ſimplex, tum chimica, ipſaque compoſitio, & circa adhibitionem hinc notanda.

Enimuero ſunt quædam ſtatim ſua medicamenta, quæ, ſubtilius vt præparentur, vix opus habent; melioris tamen notionis ergo & illam ſubire merentur operam. Sane Ipecacuanhæ adhibitio ſimplex, ob benignitatem vtplurimum ſufficit, danda v. gr. in ſubſtantia, vt vocant medicorum filii, ſeu in puluere velut farinaceo, delicato, vel ſaltim non ingrato, & aſſumptu facili.

Quod ſi hinc per ſe propinare placeat, optimum id fuerit, cum nulla æque adſit qualitas correctione indigens, niſi acuere illam placeat additione vel emeticorum aliorum, vel appropriatorum, quod liberum relictum eſt dexteritati medici. Vt hinc ſatisfiat indicationibus comitatis, facile eſt v. gr. in affectibus ventriculi & præcordiorum addere olei ♌ti guttam vnam vel alteram aniſi, citri veri, in affectis neruis cinnabarina, 🜍 ♁ii, in hyſterica paſſione fec. bryoniæ, bez. iouiale, & ſic porro.

Satis eſt hinc aſſeruare radicem in puluerem redactam,

ctam, in vſum extemporaneum, miſcendum varie & impendendum, per ſe & cum aliis. Et optimum quidem fuerit partem præcipuam extimam, a media lignoſa ſubſtantia, magis cohærente, ſeparatam, in puluerem redigere; ſin rudius id præſtetur, nec illud adeo erit ſollicite opus, vel fruſtraneum.

Vt præbium delibemus, obſeruatum fuit, apud nos a ℈ß. gr. xii. granis xv. ad ℈i. & ʒß. tuto dari poſſe, radicem pulueriſatam in ſubſtantia, pro diuerſitate ſubiectorum. Nec infantibus ipſis ad gr. i. vel ii. ſeu pro expurgando meconio, ſeu infarctu ſeroſæ mucilaginis, vnde motus conuulſiui, tormina, aliaque ſymptomata exoriuntur, educendo, inutiliter propinatur.

Apud alios populos ad ℈ii. ʒi. ſcribitur propinata doſis, forte quod ob climatis calorem & ſiccitatem maior etiam ſtimulus requiratur. Præſtat tamen inprimis in hisce talibus ſubſiſtere infra ſummam doſin; medio tutiſſimus ibis, diſtinguendo inter ſubiecta, iuxta generalem regulam euacuantium, temperamenta item communia & ſpecialia partium, ætatem, ipſosque morbos, quod hinc medicus peritus facile imitari pro re nata poteſt.

Quando vero cum aliis maritatur, vti optime loco iuuantis & ſtimuli additur & miſcetur purgantibus, facile patet, non niſi refracta & minori doſi iungi debere. Cum emeticis vero aliis, tartato emetico, ſale vitrioli, radice aſari, & aliis modo maiori, modo æquali, modo minori proportione recipi poteſt, vt ſubtripla, ſubdupla & ſic porro.

In decocto vel infuſo ſi adhibere placeat, nec illud erit

erit de nihilo, extracta ſic ſolum parte ſubtiliori, relicta groſſiori, tenera magis. Valet vero hic (1.) regula communis quoque & applicari poteſt, quæ in ſubſtantia dantur in ſimplo, in decoctis vel infuſis in duplo recipienda; quod apud nos præſertim nondum ita copioſe proſtat, pretioſius extat. Liberum tamen idem eſt manetque, decoquendi cum aqua, infundendi cum vino & aliis.

Interim vero (2.) cum, præter vomitoriam virtutem, non parum æſtimanda ſit roborans & adſtringens, illa vero magis in terrea reſideat ſubſtantia, conſultius videtur forma pulueris ſicca eligenda, quam liquida; cum priori illud terreum videatur reſorberi, & obtundi potius, quam ſeſe exſerere.

Neque tamen commode adeo, (vbi fluxus reuellendus eſt,) ſiue in decocto, ſiue in infuſo adhibeatur, adſtringentia iungere licuerit; ſunt enim diſtincta illa vtraque. Saltim illa primario, hæc ſecundario præbio & vſu debent ita apparari, ne alterum alterum præpediat. Ita præſtat Ipecacuanham præmittere, hinc theriacam, vel ex eadem confectum aliud ſubiungere, quam miſcere vtraque. Idem & in vehiculis tenendum eſt, aqua enim menthæ, vel cinamomi cydoniata commodum eſt antidyſentericum, roborans & ſtomachicum, minus vero quadrans euacuandi & reuellendi intentioni. In maſtiche & reliquis cum aliqua latitudine id fuerit magis conceſſum.

Cumque aqueo ſic pareat quoque menſtruo, claret, non pure eſſe reſinoſam ſubſtantiam illam, ſed particulis aliis diſtemperatam, ſeu gummi-reſinoſam, vnde accedente caloris extranei impulſu fit extractio quædam. Aſt

F longe

longe elegantior habetur eadem, adeoque ESSENTIA, ſi lege artis adaptetur.

℞. rad. Ipecacuanhæ puluеriſatæ ℥iij. iiij. pro lubitu, affundatur ſpiritus vini rectificatus ad eminentiam aliquot digitorum, ſeu proportione ſextupla vel octupla, ſtent in digeſtione ad ſufficientem tincturam, ex rutilo flaueſcentem. Virtute pollet itidem emetica, ſed paulo diffuſa, ad gtt. xx. xxx. danda, ſi ita libuerit.

Sin largiori inprimis pondere illa extractio fuerit parata, licebit etiam obtinere EXTRACTVM, bolari vel pilulari forma, dandum ad gr. i. ii. iij. & amplius. Idem vero & cum menſtruo aqueo parauimus, compendioſius, lege artis decoquendo, colando vel decantando, & euaporando ad iuſtam conſiſtentiam. Tacemus variationes quamplurimas alias in puluere, varii coloris, & ſaporis, in bolo, facile quacunque conſerua addita formando; quæ omnia ex legibus combinationis & proportionis medicæ, quo ſuum cuique tribuatur, artis huius gnaro facillima ſunt.

Tacemus cautelas, quæ in vomitoriorum vſu ἀπὸ τοῦ κοινοῦ apud Practicos ex methodi medendi legibus cordi habendæ ſunt. Neque enim attinet illas ſeorſim Ipecacuanhæ aſſignare, quæ omnibus potius debentur. Imo aſſerere integrum fuerit, prohibitis vel quaſi, illis caſibus, emeticis hactenus cognitis noxiis futuris, ſaltim mitiorem & minus periculoſam reſpectiue hanc ipſam fore.

Ceterum ne quid intentatum deſiderari poſſit, operæ pretium erit meminiſſe quoque, quidnam examini

chi-

chimico expoſita Ipecacuanha exhibeat, videndum. Hic vero nec illud omittendum, ſed præmittendum potius, verum omnino eſſe, ignem non eſſe analyſtam abſolutum & completum ſeu perfectum, quin immutatas omnino vires ſeminales offerat, neque per omnia abſolutas, ſed bonam partem reſtrictas. Imo fruſtraneum plane fuerit, immediato tractandi modo, eoque violento, eadem eruere velle illibata, quæ ſibi relictis naturali miſcela, indeque oriunda temperie elementorum & principiorum conſtituentium, emicant actiua.

Satis eſt elementa & principia illa natiua communia, & ab aliis tamen etiam alioqui differentia, ſiſti ante oculos, ſaltim materialia, ſubtilioribus illis, formæ debitis, hoc cenſu latentibus, deſtructis, nec humano oculo ita obuiis.

℞. Radicis Ipecacuanhæ ℥iij. inditis tetortæ vitreæ accommodæ, appoſito debito recipiente, ex igne arenæ propellatur ſpiritus & phlegma. Prodiit hinc liquor coloratus obſcuriore paulo flauedine, ari ſpiritui ſimilis, & leuiter quoque acidulus, vt ſpiritus tartari, eiusdem quoque virtutis, adeo, vt, cum tantillo ſalis tartari in cochleari confuſus, efferueſcentiam lenem moliretur. Liquore martiali affuſo, in momento nigreſcit, vel magis atro-rubentem exhibet mixturam, occluſis poris lucidis expanſi vna ſulphuris, ab auſtero vitriolo martiali.

Vltimo loco oleum proceſſit empyreumaticum, inſtar olei tartari naribus exoſum, ſpiſſeſcens, & firmiter viæ, per quam ex retorta in cucurbitam abiit, adhærens, ſimulque deſtillationis huius actum ſigillans. Caput tandem

dem mortuum, præuia intimiori & perfecta calcinatione, elixiuiatum & ad cryſtalliſationem repoſitum, modicum quoque ſalis lixiui exhibet.

Pretium tandem laudari meretur, prout hactenus in vſu fuit, ℥ß enim XII. vel XVI. Groſſis Misnicis parabilis haberi poteſt. Et hæc de radice Ipecacuanhæ famoſa, nodoſa, emetica, dyſenterica & polychreſta hac vice dicta ſunto.

SOLI DEO GLORIA.

NOn ſatis eſt patriis terris arceſſere laudes,
ipſe etiam partes exterus orbis habet,
Scilicet arte æquis naturæ paſſibus itur,
vndique diuinas cernere nouit opes.
Hinc meritos ars & natura apportat honores,
quos pandit ſummos noſter Apollo Tibi.

Ita Nobiliſſ. Dn. Doctorando ſincero affectu applaudit

PRÆSES.